

Borges

Då jag kom till Buenos Aires mötte jag Zschach, som en tisdagskväll tog mig med till Teatro Coliseo för att lyssna på Borges.

In i den sällsamma salen leddes den blinde Borges, placerades vid ett framställt bord, och lämnades med den fullsatta salongen inför sig. Han hade mörk kostym, höll hela tiden i en käpp, och påminde mig om en Picassomålning; det ena ögat var halvslutet, det andra till synes felvinklat, vilket förstärktes av ögonbrynets upphöjda och välväxta buskage. Under en knapp timme, lätt stammande, talade han.

Det var i mars 1976. Jag var ännu ung och nyfiken. Kanske var det orsaken till att jag satt kvar, eller var det ett handikappens samförstånd? Borges såg ingenting, jag förstod ingenting; först när Zschach på Union Bar sammanfattade föreläsningen, kunde jag ta till mig något av det sagda.

Redan den första tisdagen greps jag av Borges utgångspunkt, den att alla berättelser är symboliska. Jag vet inte om jag dittills hade haft några som helst föreställningar om vad en berättelse egentligen representerade, men det kändes omedelbart hotfullt med den där bristen på kontakt med en verklighet, som annars föreföll så självklar. Världen tycktes mig då fortfarande tydlig och synnerligen konkret. Alla de nya länder jag kommit till, alla de människor och böcker jag tagit del av under resan, föreföll vara en enhet; att särskilja berättelserna från det andra, störde mig. Tillvaron i Buenos Aires skilde sig för övrigt inte från andra storstäder. Jag bodde på Hotel Viena på Lavalle, mitt i den oändliga strömmen av människor, tillbringade en stor del av dagarna på caféerna där, och kunde inte undgå omvärldens brutalt tydliga existens.

Union Bar var en kontrast till livet på Lavalle. Den låg i San Telmo, i en del som rent av tyckes rofylld, och kanske var det för lugnet jag sökte mig dit, men framför allt beroende på

Zschach, som ofta satt där. Han, en skarpögd och flerspråkig holländare, förmådde utveckla Borges tankegångar på ett sätt som jag kunde förstå, och liksom jag mer och mer kom att imponeras över Borges förmåga, att utan manuskript föreläsa om så vitt skilda områden som Dante, *Tusen och en natt* och buddhismen, fick jag en allt större respekt för Zschachs förmåga att ta till sig detta, och på ett begripligt sätt sedan förmedla det.

På olika sätt återkom Borges till teorier om berättelsen också i de följande föreläsningarna, och på samma outgrundliga vis fortsatte detta att påverka mig. Det var som om tankar och känslor, vilka jag tidigare bara haft vaga aningar om, för första gången verbaliserades. Självfallet gällde detta i första hand stunderna på Union Bar, men besynnerligt nog även i Teatro Coliseo. Trots att jag inte kunde ta till mig innehållet i föreläsningarna, framstod tisdagarna likafullt som givande. Publiken bestod av en äldre, uppenbarligen högborgerlig samling människor, som jag inte kände någon samhörighet med. Ändå satt jag där med alla sinnen vidöppna, då Borges med sin klara, relativt opersonliga stämma, talade, och när Zschach återgav informationen i Union Bars trygga dunkel, tyckte jag mig vid några tillfällen faktiskt känna igen, och trodde mig ha förstått åtminstone en del av innehållet.

Jag kan inte säga, att de föreläsningar som följde, påverkade mig tillnärmelsevis lika mycket som den första, med undantag av de två, som avslutade serien. Den sjätte och näst sista handlade om mardrömmar. Enligt Zschach hävdade Borges att drömmar lika lite som berättelser var sanna, eftersom de endast återgav drömmarens uppfattning av tillvaron, och att deras enda uppgift var att förmedla en idé. Jag minns att detta ögonblickligen konfunderade mig. Tanken på att de äventyr, som jag hängivet läst, alla kärlekspar och hjältar vars öden jag engagerat mig i, enbart var påhäng till någon dunkel idé, gjorde mig nästan uppgiven. Under hela vägen till Viena tänkte jag inte på annat, och det var mest i förbigående som jag noterade, att det knappt var någon trafik. På Av Belgrano, där bussar och bilar vanligtvis dundrade fram, kom endast någon enstaka taxibil sniglande, och det var först nästa dag, då en militärpatrull tryckt upp mig mot en vägg, som jag slutligen förstod att en statskupp ägt rum.

Den politiska situationen berörde mig inledningsvis inte mer än att jag fann antalet militärer mångdubblade på gator och vid offentliga byggnader, och jag började förstå alltings nyckfullhet, när unga, berusade soldater med skarpladdade vapen om kvällarna provocerade mig och andra förbipasserande. Redan några dagar efter kuppen förstod jag, allt enligt Zschachs information, att den nya situationen gjorde det omöjligt för Borges att hålla sin sista föreläsning i Teatro Coliseo. Orsaken var oklar, och det var uppenbarligen kring detta, som många av samtalen på Union Bar under några dagar kom att handla. Vanligtvis brukade Zschach komma dit vid tiotiden på kvällen, och sätta sig vid ett bord längst in i lokalen. Efter

kuppen var han emellertid på plats redan när jag kom dit vid åttatiden och befann han sig med ens i centrum av alla diskussioner. Jag noterade också att allt fler nya ansikten dök upp, och hela tiden satt han i eviga samtal. Först på måndagen meddelade han mig, att Borges föreläsning trots allt skulle hållas, men denna gång på Teatro Colonial, en gammal regionalteater i hörnet av Paseo Colon och Av Belgrano.

Jag kom dit i god tid. Lokalen var halvbesatt och tycktes mest som en gammal landsortsbiograf; trivsamt, men med en fuktig, lite unken stämning vilande där inne. Först när Borges leddes in på scenen, skymtade jag Zschach bland några kulisser, och sedan, innan föreläsningen ännu var avslutad, då han oväntat steg in på scenen. Utan att jag uppfattade orden tilltalade han mycket kortfattat oss i publiken, och hjälpte sedan Borges ut därifrån. Alla reste sig, och utan något som helst tumult, lämnade samtliga sina platser.

I ett avseende nådde inte bara föreläsningarna sitt abrupta slut, då Borges fördes bort, utan även min tid i Buenos Aires. Efter att i ett par dagar förgäves sökt Zschach, som från den kvällen upphörde med att visa sig på Union Bar, fann jag ingen anledning att stanna längre, och efter halvannan månad på plats, reste jag vidare.

Den första tiden efter hemkomsten ansträngde jag mig, för att via Union Bar få upplysningar om vad som hänt. Först efter ett knappt år resulterade det i ett svar, men det var så allmänt hållet, och kunde vara adresserat till vem som helst, att all fortsatt kontakt föreföll meningslös. Kanske att detta påverkade mig mer än vad jag då anade. Även om jag under de följande åren gärna talade om att jag upplevt Borges föreläsningar, föreföll dem mig inte längre innehållsligt intressanta. Det enda jag i egentlig mening undrade över var vad den sista hade handlat om, och vilken orsaken varit till det abrupta slutet.

Det tog tjugofem år, innan jag började få klarhet; fredagen den 26 september 2001, befann jag mig på bokmässan i Göteborg. Under en paus till de seminarier jag bevistade, gick jag en runda i en av mässhallarna och kom av en tillfällighet att få ögonen på en liten milt beige bok med en bild av Borges på omslaget. Den hade titeln *Sju kvällar*, och jag tror att jag omedelbart anade, att det handlade om de där föreläsningarna. Jag vet att lukt- och smaksinnet äger en enastående förmåga, att ögonblickligen kunna försätta en person i den situation, då en upplevelse manifesterats. På samma sätt fungerade det, då jag ögnade igenom sidorna. Stående mitt i sorlet av röster och läten, och utan att egentligen ha möjlighet att fördjupa mig i texterna, uppenbarades på ögonblicket Borges ihåliga och opersonliga röst, Zschachs spända och forcerade, Teatro Coliseo liksom Union Bars eviga halvdunkel.

Det var först senare den kvällen, som jag fick tillfälle att läsa mer eftertänksamt. För varje ny sida återkallades på nytt det jag en gång upplevt, men nu tyckte jag mig förstå det på

ett annat sätt. När jag kom till det sista kapitlet och den föreläsning som jag hört men aldrig förstått, förbluffades jag av hur jag nu tog till mig dessa tankegångar, inte minst orden om att Borges på grund av sin tilltagande blindhet hade tvingats ersätta den synliga världen med en annan, som rentav föreföll honom rikare.

Mötet med Borges bok kom att återuppväcka mitt intresse för berättelser, men som i en innerlig kärleksrelation upptog de mig på både ett naturligt och gåtfullt sätt. Jag behövde aldrig uppstå kraft, det var med värme jag alltid engagerade mig i de där historierna, men utan att någonsin komma underfund om orsaken, och då bakgrunden till mitt engagemang en gång fötts i Buenos Aires, lockade tanken på att återvända, för att där utröna gåtfullheten och förstå min fascination. Därför ter sig min andra resa dit, vilken jag efter ytterligare några år kom att göra, inte som ett nostalgiskt återseende av en förfluten ungdomstid, utan mer som ett intellektuellt äventyr, i vilken sökandet efter berättelsernas idé var det väsentliga.

En söndag i mitten av februari anlände jag, och fann snart att den flydda tidens platser hade förändrats. Jag fick en lägenhet bara ett stenkast från Teatro Colonial, men redan vid en första åsyn av den gamla teatern, föreföll den helt igenbommad. Hotel Viena återfann jag också, men nu under ett annat namn, Hotel O'Rei. Inklämt, nästan osynligt bland alla internetcaféer, restauranger och tangoskrånande musikaffärer, fanns fortfarande den slitna charmen, men nu var det ekande tomt och avlägset min ungdoms liv och kiv. Teatro Coliseo, vars förunderliga och vackra sal jag längtat efter att få se, fick endast besökas i samband med guidade turer i det stora komplexet Manzanas de las luzes. En eftermiddag anslöt jag till förevisningen. Under fem minuter öppnades lokalen och vi, ett knappt dussin turister, fick sjunka ner i de skinnklädda och behagliga stolarna. Jag njöt under den korta tid jag tilläts vara kvar; längst fram stod fortfarande bordet på sin plats liksom den stol i vilken Borges suttit.

Värre var det med Union Bar, som jag överhuvudtaget inte kunde finna. Trots att jag vandrade gata upp och ner i de kvarter, där jag förmodade att den hade legat, såg jag inte ens någon byggnad som påminde om den. Inte heller när jag frågade personer i kvarteren, fick jag någon klarhet, och lika lite då jag tog kontakt med taxichaufförer och turistbyråer. Det var en ren tillfällighet som gav mig en förklaring. Under Feria de San Telmo, den härliga marknaden kring Plaza Dorrego, vek jag en gång in på en av de små tvärgator, som också de fylldes av hantverkare och konstnärer. En gammal kvinna, som sålde enklare prydnadsföremål, hade även foton till försäljning, och bland dessa fanns en bild på Union Bar. Visserligen återgav fotot en fullständigt nedgången byggnad, vilken endast med hjälp av stöttor lyckades hålla taket på plats, men det var otvivelaktigt Union Bar, och kvinnan kände till dess öde. Den hade legat i en byggnad på Independencia som sedan tjugo år var riven och ersatts av ett nytt hus.

En del av inventarierna hade dock bevarats, och fanns nu i Bar Sur, och sedan jag köpt fotot, sökte jag mig dit. Ägaren var ännu mer informerad, men också ekonomiskt förslagen; visserligen bjöd han in mig, och jag fick en kort glimt av Union Bars foton och affischer, vilka han låtit täcka väggarna med, men att återkomma i kvällningen för ett glas vin och att få uppleva det trygga dunklet igen, visade sig kosta skjortan, och jag avstod.

Även om alla dessa platser och institutioner var de första jag sökte mig till, föreföll de mig ändå aldrig viktiga, och det berörde mig knappt att de hade förändrats eller försvunnit. Inte förrän jag en torsdag anslöt till de galna mödrarnas tysta vandring på Plaza de Mayo och insåg hur det varma och mjuka genom dessa kvinnor övervunnit den kalla och hårda vapenmakten, kände jag mig påverkad. Deras bittra öden grep mig in i märgen, och för första gången kunde jag säga mig börja förstå vidden av militärkuppen. Mitt deltagande fördjupades, när jag på Plaza Defensa följde den filmfestival, vilken hölls till minne av offren för militärernas slakt trettio år tidigare; fem gripande porträtt av människor, som dödats av bödlarna.

Det var som om mitt sökande hela tiden hade följt den allfarvägen; först det tydliga, konkreta och basala och sedan det mer komplexa och existentiella. Det både lockade och skrämde, men vare sig min andra vistelse i Buenos Aires enbart handlade om att förstå alla berättelsers idé och tanke, eller om det i själva verket rörde sig om en lång inre resa – något som alltmer började föresväva mig, framstod efterhand kontakten med Zschach som helt avgörande för att åtminstone kunna uppbåda någon som helst klarhet. Alla försök att hitta honom ändade dock i intet, vare sig jag sökte i telefonkataloger eller på nätet. Och det var först då som jag slutligen begrep att jag på inget sätt kunde säga mig ha förstått honom, och att han i grunden var en fullständig främling för mig. Hans tillmötesgående hade hela tiden kontrasterats av en integritet, nästan skygghet, vilken jag aldrig hade lyckats komma bakom. Inget hade jag vetat om hans verksamhet i Buenos Aires, än mindre om hans bakgrund, men egentligen hade det inte bekymrat mig förrän nu; skamlöst hade jag i min ungdoms själviskhet dragit nytta av hans receptiva kapacitet och hans vilja att dela med sig av denna.

Även Borges, som visserligen var död sen tjugo år och vars personlighet jag tidigare inte fascinerats av, retade min nyfikenhet, och när jag på måndagen under min sista vecka fann en annons om att en ny bok om honom skulle publiceras och att ett evenemang i samband med detta skulle hållas, gick jag dit. Det var under en paus mellan de evighetstal som hölls, och under vilken en kör, klädd i argentinska folkdräkter, ytterligare förlängde ceremonin, som jag kom att hamna intill Rodolfo Manguel, som hade författat en av de många andra böckerna om Borges. Han var skäggig, lätt överviktig och till synes fullständigt blasé på

annat än sig själv, men han kunde tala engelska, och visade sig vara tillmötesgående. När jag förklarade orsaken till min närvaro, lovade han spontant att hjälpa mig. Sedan han hållit sitt tal – också det långt – gick vi till en intilliggande bar, och det var när jag närmast i förbigående nämnde något om Zschach, som Manguel förklarade, att han ännu fanns i livet, och bodde tillsammans med sin systerdotter någonstans i San Telmo.

Den upplysningen grep mig till den grad att allt annat med ens föreföll oviktigt, och när jag enträget bad honom undersöka var Zschach mer exakt levde, ringde han några telefonsamtal, och kunde efter en dryg kvart ge mig en adress, som jag fortfarande kan erinra mig: Bolivar 821.

Sent nästa eftermiddag gick jag dit. Porten var inte riktigt tillsluten, och när ingen reaktion följde på mina knackningar, öppnade jag, och fann mig i en lång gång utan tak. Vid dess slut uppenbarades en liten gårdsplan och klädd i gröna växter och blommande bougainvilleor låg där en envåningsbyggnad, vars två franska fönster båda var öppna. Från det högra hördes svagt tangomusik. En ung kvinna betraktade mig stillsamt. Uppenbarligen måste hon ha bedömt mig som fullständigt oviktig och harmlös, för hon fortsatte att sopa golvet och först sedan hon avslutat detta steg hon fram.

Så snart jag nämnt Zschachs namn, visade hon mig mot det rum varifrån tangomusiken kom. Det var dunkelt där inne och fruktansvärt varmt. Han satt sovande i en blåklädd fåtölj, och åren hade påverkat honom; ögon och kinder var insjunkna och han tycktes mycket gammal. När han vaknade och såg upp, upplevde jag därför min närvaro som ett fruktansvärt intrång i hans privatliv. Men ingen reaktion följde, och sedan jag förklarat orsaken till mitt besök, föreföll han kvicka till, och log igenkännande efter bara en stunds granskning.

Tangomusiken upphörde och något ceremoniellt infann sig. Den unga kvinnan satte sig intill honom och överräckte en metallfärgad matekopp, vars innehåll han eftertänksamt började suga i sig. Sedan, på samma rastlösa men samtidigt effektiva sätt som jag mindes det, och på en svenska som fortfarande var förbluffande bra (frånsett ovanliga uttryck som ”firmera”, ”ackurat” och ”emedan”), inledde han en oavbrutet intressant föreläsning om berättelser och om sin relation till Borges.

Redan själva utgångspunkten, att varje berättelse i grunden bara har ett väsentligt syfte - att bli berättad, fängslade mig till den grad att jag omedelbart la ifrån mig pennan och begravnade alla föreställningar om att nedteckna det han sa. Och när han med sin spända röst sedan förklarade symbolikens roll – att våra mest innerliga och uppriktiga skildringar endast är bilder av det vi upplevt, och därmed också den levande förutsättningen för att människor med andra erfarenheter ska kunna förstå oss - var jag trollbunden.

Särskilt minns jag den betydelse Borges ansåg att berättelsernas rytmiska språk hade (eftersom bara det kan skapa äkta liv och kärlek), samt att varje berättare oavvisligt måste ge röst åt den förkastade stämman, den som anknyter till det förbjudna, otillåtna och inte accepterade, men att han under berättandet aldrig någonsin fick höra sin egen (eftersom han därmed förlorade engagemanget i det han skildrade).

Zschachs ord upptog mig fullständigt; det var som en resa i tiden, vilken på en och samma gång förflyttade mig trettio år tillbaka, och samtidigt tog mig med på en hisnande färd framåt. Nyanser, vars existens jag aldrig förut noterat, tydliggjordes under de där förunderliga timmarna, och samtidigt som jag kunde uppskatta denna min nya förmåga, insåg jag Zschachs enastående talang att som den ideale antecknaren och förmedlaren hela tiden låta berättelsen och inte han själv dominera.

Allt det övriga, som han därefter uppmärksammade, fascinerade mig inte på samma sätt, men tillräckligt för att jag aldrig kom mig för att fråga om det andra jag undrat över. När han hade avslutat sin redogörelse var jag därför lika ovetande som tidigare om orsaken till att den sista föreläsningen så abrupt hade avbrutits, anledningen till att han hade försvunnit, och allt annat som rörde hans liv.

Det enda jag förmådde, där jag satt på en vit plastpall mitt emot honom, var att försöka samla mig och att strukturera det han hade berättat. I en tystnad och i en värme som nästan var kväljande, fick jag några minuter till det, innan den unga kvinnan slutligen uppmärksammade mig på Zschachs trötthet, och jag reste mig upp, och tog adjö.

När jag kom ut, började mörkret sänka sig över San Telmos ruffiga hus och gator. Förbi mig skyndade mängder av människor, och stående mitt ibland dem och i dånet från alla bilar och bussar, tyckte jag mig för första gången höra de rytmiska slagen från existensens bultande hjärta. Ett behagligt lugn omfamnade mig, och jag förstod att en över trettio år lång resa hade nått sitt slut, och att alla de händelser och möten, alla upplevelser och erfarenheter, alla tankar och föreställningar, vilka lett fram till det här ögonblicket, inte bara hade format mig som människa, utan att de också skänkts mig som en gåva, vilken måste bli berättad.

Leticia

På fredagskvällarna gick jag till *Petanque*. Jag kom tidigt och brukade ta ett bord utmed fönsterväggen, varifrån jag hade utsikt över lokalen.

En kväll hände något. Leticia satt i baren och kopplade av med en drink inför gästernas ankomst. Klockan kan ha varit nio. I det ögonblick Pascal trädde in med en ung, pageklippt kvinna, svepte hon det första glaset.

Jag reagerade omedelbart. Under alla mina besök hade jag vant mig vid hennes drickande. Ändå påverkades jag instinktivt. I det skenbara lugn som sänkte sig över brasseriet såg jag hur hon med ryggen mot Pascal och hans kvinna demonstrativt tömde ytterligare två drinkar.

Hon var nätt och vacker. Som brasseriets värdinna hade hon alltid haft vissa privilegier, vilka hon försäkrat sig om under den tid då relationen med Pascal ännu var levande, men aldrig att jag tidigare uppmärksammat den självklarhet som hon med ens utstrålade.

För ett ögonblick upphörde alla lågmälda samtal. I tystnaden vände hon sig mot Pascal och sa:

- Irrespetuoso!

Ingen kunde undgå det och förutom ordvalet och den gravitetiska rörelsen då hon vände sig om, fascinerades jag av den kraft med vilket uttrycket borrhade sig in i mig. Att som ratad och inte längre sedd äga modet att häva upp sin röst, att från den bottenlösa avgrund där hon rimligtvis befann sig, våga ifrågasätta den nonchalans och brist på värdighet som Pascals entré med den nya kvinnan innebar, grep mig och ögonblickligen upplevde jag mig som en del av dramat.

Jag minns att hon inledningsvis talade med ett märkbart lugn och jag är övertygad om att drickandet vid det laget inte mer än marginellt påverkade hennes sinnesnärvaro. Allt framstod som naturligt. Samtidigt som jag imponerades jag av hennes frispråkighet, kan jag inte erinra mig ett enda tillfälle, då jag fann henne vara för privat. Ändå berättade hon om hur Pascals kärlekslöshet redan tidigt skapat ett tomrum, vilket hon i förtvivlan tvingats fylla med drömmar om honom. Trots intimiteten var hennes berättelse så ömsint, det fanns en så värdig och oförställd kärlek, att jag inte en gång kände mig besvärad av den.

Samma uppriktighet strålade från henne, då hon talade om den betydelse alkoholen haft. Varken förr eller senare tror jag mig ha hört någon så lovsjunga sitt missbruk som Leticia då gjorde det. Som tröst för saknaden hade hon i berusningen funnit en lisa i minnena av de gemensamma upplevelsorna. Vissa återkommande scener återgav hon med en sån hängivenhet att jag rös. Hon nämnde flera sådana bilder, alla målades upp inför mig, och eftersom min första tid i Buenos Aires präglades av ensamhet, kunde jag sätta mig in i frustrationen av att inte vara sedd och i grunden förstå fantasiernas betydelse.

När jag vid ett tillfälle släppte henne med blicken, fann jag att även alla de mozos, som var i färd med att duka borden, hade upphört med sitt arbete och tycktes lika koncentrerade som jag själv. Detsamma gällde för Pascal. *Petanque* var hans idé och skötebarn. Jag iakttog honom flera gånger och jag vet inte vad som var värst för honom under den där stunden; tanken på att han utgjorde navet i hennes bekännelse eller det faktum att brasseriets goda rykte riskerade att fläckas. Vanligtvis kom de första gästerna vid halvtiotiden och en stund senare brukade lokalen vara fullsatt. Just vissheten att vem som helst kunde öppna dörren och stiga in och ta del av hennes bikt, måste därför rimligen ha utgjort ett spänningsmoment för honom.

Fram till det ögonblicket hade jag inte fäst någon större vikt vid att hon beskrev sina fantasier som tysta. Först när hon med en allt släpigare stämma förklarade att ingen annan kan höra våra inre berättelser och att vi är oförmögna att klä i ord det som är levande i oss, uppmärksammade jag det. En paradoxal förnimmelse av vara delaktig i något märkvärdigt grep mig samtidigt. Trots den banala inramningen – en alkoholiserad och försmådd kvinna, som sprider livssanningar på en bar – väckte de där orden ett intensivt vemod i mig.

Detsamma tycktes drabba Leticia. Hennes röst blev än mer uppgiven och själva satsrytmen förändrades, så att meningarna blev mindre följsamma och balanserade. Spontant trodde jag att det var följderna av hennes drickande, men efterhand började jag ana att det även

handlade om något annat. Vänd mot Pascal och till synes omedveten om oss andra verkade det som om hon för ett tag försökte besinna sig, men hela tiden med glaset i handen försjönk hon ändå i de tankar som orden hade väckt och slutligen föreföll hon helt tappa kontakten med oss andra.

Då hon på nytt uppmärksammade omgivningen och fortsatte, övertygades jag en gång för alla om språkets och tänkandets outgrundliga förening. I samma stund som hennes röst återgick till ett normalt tonläge, var det som om den fortsatta skildringen tog sig andra uttryck än de hon vanligtvis använde. I långa, eftertänksamma meningar sökte hon sig oavbrutet vidare och banade väg mot områden, vilka hon tidigare uppenbarligen inte formulerat så, och det var när hon vid ett tillfälle konstaterade att vi endast finner ord för det som är dött i våra hjärtan, som något slutligen och sist brast inom henne.

Där hon satt på en av de svarta barstolarna var hon fullt iakttagbar för oss alla. Ingen kunde undgå hur de just uttalade orden efterhand blev en del av henne och hur hon småningom syntes vakna ur en lång sömn. Ratad av sin älskare och med sitt missbruk så uppenbarat att inte ens ett barn kunnat tvivla på det, föreföll hon på ett sätt tillintetgjord, men i samma andetag förändrad genom att en ny och omvälvande föreställning med ens tycktes uppta henne.

Omtumlad steg hon ned från stolen. Ett tag måste golvet ha gungat till, men hon återfick strax balansen och vände sig mot baren och med ett visst besvär fyllde hon på nytt sitt glas. Med ryggen mot Pascal dröjde hon där. En evighetsminut följde. Plötsligt och med överraskande kraft kastade hon sedan det fyllda glaset över sin högra axel, så att det splittrades mot golvet, och utan att en enda gång vända sig om, skred hon ner genom brasseriet.

Från min plats i den långa, röda lädersoffan följde jag hennes sorti. Alla mina sinnen måste ha varit öppna. Längst ner hejdade hon sig. Viss om att ha krossat de tysta berättelsernas hegemoni genom att klä dem i hörbara ord, viss om att relationen till Pascal därmed nått sitt obevekliga slut, verkade hon på en gång lättad, men på grund av berusningen och känslösvallet samtidigt i behov av sympati. Under bråkdelen av en sekund kastade hon en blick bakåt, men då inget annat än vår respektlösa tystnad mötte, fortsatte hon slutligen ut genom de tricolorefärgade dörrarna.

Som en eloge till hennes uppriktighet och som en bot för den erkänsla jag den kvällen inte förstod att visa henne, berättar jag detta.